

8. Braun U. 1987. A Monograph of the Erysiphales (powdery mildews). Beihefte zur Nova Hedwigia. 89:1-700.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ИНТЕНСИВНОСТИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ БОЛЕЗНИ МУЧНИСТАЯ РОСА НА ЛЕЩИННЫХ ОРЕХАХ В ГОРОДЕ ГЯНДЖЕ

*Рамазанова Гюнел Арзуман кызы, Аллахярова Сакина Исмаил кызы,
Мамедова Айтекин Сабир кызы*

Резюме

Цель исследования определить интенсивность распространения мучнистой росы в фундуковых садах Гянджи. В результате исследований установлено, что грибы Erysiphe (sect. Microsphaera) sp., ранее не обнаруживавшийся в листьях в фундуковых садах Азербайджана пораженных мучнистой росой, сейчас можно найти в определенных регионах и на определенных деревьях орешника. В 2018 году Абасова Л.В., Агаева Д.Н., Такамацу С. сделали предварительный отчет об обнаружении в Азербайджане гриба Erysiphe corylacearum U. Braun & S. Takam. В восьми исследованных объектах отмечено 28% инфицирования, в 2 объектах инфицирование не наблюдалось. Процент заражения в шишках ниже, чем в листьях. Микроскопические исследования показывают, что грибы Phyllactinia guttata и Erysiphe corylacearum являются патогенными одновременно в листьях растения фундука, поэтому изучение и борьба с мучнистой росой фундука является одним из важных вопросов.

IDENTIFYING THE DISEASE SEVERITY OF POWDERY MILDEW ON HAZELNUT TREE IN GANJA CITY

*Ramazanova Gunel Arzuman, Allahyarova Sekine İsmayil,
Memmedova Aytekin Sabir*

Summary

The study aims to determine the disease severity of hazelnut plants in Ganja,. The study determined that, Erysiphe, which has not been found before in leaves infected with powdery mildew disease in Azerbaijan are now found in certain regions and in certain hazelnut trees. In 2018 Abasova L.V, Aghayeva D.N., Takamatsu S.give first report of fungus E. Corylacearum in Azerbaijan.

Eight of the objects studied had 28% infections, and 2 objects had no infection. The percentage of infections in coconut is less than that of leaves. Microscopic studies have shown that Phyllactinia guttata and Erysiphe corylacearum fungus are pathogenic at the same time in the leaves of the hazelnut plant. For this reason, it is very important to study Powdery mildew diseases on hazelnut and look for ways to treat them.

Rəyçi: Dos. Hüseynov Kazım Qarakişi

Bitki mühafizəsi kafedrasın 28 fevral 2023-cü il tarixli iclasının 06 sayılı protokolu

Daxil olduğu tarix 29 mart 2023-cü il

UOT.631

TAXILIN BECƏRİLMƏSİNDƏ BƏZİ AQROTEXNİKİ TƏDBİRLƏR

*prof. Qurbanov Firuddin Hacı oğlu, b.e.i. Əsrəfova Xalidə Əsgər qızı
b.e.i. Allazov Şöhrət Məhəmməd qızı
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
elvira_19941994@mail.ru*

Xülasə: Taxılın becərilməsində aqrotexniki tədbirlərin rolu böyükdür. Payızlıq əkinlərdə sahə oktyabr ayında şumlanmalı, malalanmalı, iri kəltənlər xırdalanmalıdır.

Oktyabrın axırı, noyabrın əvvəli səpin aparılır. Cücərtilər alınana qədər torpaq dişli və torlu malalarla yumşaldılır.

Taxıl məhsullarının artırılmasında mühüm vəzifələrdən biri məhsulun keyfiyyətini yüksəltmək üçün bitkiləri xəstəlik və zərərvericilərdən qorumaqdır.

Bitkilərin şaxtaya, yatmaya və xəstəliklərə qarşı davamlılığını artırmaq üçün sahəyə səpin qabağı fosfor və kalium gübrələri veririk. Erkən yazda torpaqda yaranan azot qıtlığını aradan qaldırmaq üçün azot gübrəsi veririk ki, bu da dəndə kleykavinanın artmasına səbəb olur.

Açar sözlər: taxıl, becərmə, şum, tozum, torpaq

Ключевые слова; зерно, обработка, вспашка, почва, семена, удобрения

Key words: agroculture, seed-growing, cultivation, nitrogen

Kənd təsərrüfatının inkişafında taxıl istehsalı əkinçiliyin əsasını təşkil edir. Demək olar ki, dünyanın əksər ölkələrində əkinçiliyin ilk tarixi taxılın becərilməsi ilə başlayır. Əgər taxılçılıq inkişaf etdirilməzsə kənd təsərrüfatının digər sahələrini inkişaf etdirmək mümkün deyil.

Taxıl bitkilərinin içərisində payızlıq buğdanın xüsusi yeri var. Payızlıq taxıl səpinə sahə oktyabr ayında şumlanmalı, malalanmalı, iri kəltənlər xırdalanmalıdır. Oktyabrın axırları və noyabrın əvvəllərində səpin aparılır və səpindən sonra torpaq həddən artıq yumşaq olduqda, torpağın bərk fazası ilə toxum arasında əlaqə yaratmaq və nəmliyin itirilməsinin qarşısını almaq üçün tapalamaq aparmaq lazımdır. Cücərtilər alınana qədər torpaq dişli və torlu malalardan və rotasiya toxalarından istifadə etməklə yumşaldılır.

Payızlıq əkinlərdə yazda əmələ gələn qaysağı daşımaq və əlaq otlarının cücərtilərini məhv etmək üçün malalama aparılmalıdır. Yazda yemləmə şəklində mineral gübrələr verilməlidir. Erkən yazda torpaqda yaranana azot qıtlığını aradan qaldırmaq üçün azot gübrəsi verilir ki, bu da taxılarda kleykavinanı yüksəldir. Təcrübələr göstərir ki, torpağın düzgün və optimal vaxtda becərilməsi yüksək məhsuldarlığa zəmin yaradır. Torpağın optimal olaraq düzgün becərilməsi, torpaqda rütubətin qorunması və bitkinin normal qidalanması üçün şərait yaradır. Torpağın su, hava, istilik və qida rejimi həmçinin əlaqələrə qarşı mübarizə yaxşılaşır. Eyni zamanda taxıl bitkilərinin kök sistemlərinin daha da yaxşı inkişafını təmin edir. Şum qatında xəstəlik törədiciyərin və zərərvericilərin azalmasına təsir göstərir. Mikroorqanizmlərin həyat fəaliyyəti yüksəlir və üzvi maddələrin parçalanması üçün optimal şərait yaranır. Üzvi və mineral gübrələrin torpağın alt qatına çevrilməsini, eyni zamanda torpağın mümbitləşməsinə təmin edir.

Torpağın düzgün becərilməsi üçün bir sıra aqrotexniki tədbirlərin həyata keçirilməsi ardıcılıqla yerinə yetirilməlidir.

Səpindən əvvəl torpağın kəltənlərini dənəvləşdirmək məqsədilə diskli malalardan istifadə edilir. Dənəvləşdirilmiş torpaq hissəciklərinin həcmi səpiləcək toxumların böyüklüyündən orta hesabla 3 dəfədən artıq olmamalıdır.

Bitkinin normal inkişafı üçün torpağın sıxlığı mühüm amillərdəndir. Əgər torpağın sıxlığı çox olarsa, onu müxtəlif vasitələrlə yumşaltmaq lazım olur. Cərgəarası becərilən bitkilərin məhsulu yığıldıqdan sonra torpağın üst qatının struktur tərkibi müəyyən dərəcədə pisləşir. Odur ki, torpağın üst qatı onun alt qatına çevrilərək onun struktur tərkibi bərpa edilir, üst qatda fəaliyyət göstərən mikroorqanizmlərin yaratdığı qida maddələri alt qata keçir, beləliklə də torpaqda qida balansının nisbətən bərabərliyi təmin edilir. Səpin vaxtı toxumların bərabər dərinliyə düşməsi şumun hamarlanmasından asılıdır. Toxum hamarlanmamış sahələrə səpilərsə cücərmə qeyri normal, seyrək olur, məhsuldarlıq azalır. Hamarlanma torpaqda təbii nəmliyin uzun müddət saxlanmasına müsbət təsir edir. Şumun hamarlanması mala, kultivator və digər alətlərlə aparılır.

Yumşaq torpaqlarda toxumlardan normal cücərti almaq üçün şumun sıxlaşdırılması mühüm tədbirlərdəndir. Payızlıq taxılların məhsuldarlığının artırılması rayonlaşmış yüksək kondisiyalı sort toxumlardan istifadə edilməsindən eyni zamanda optimal səpin müddətindən və səpin normasına düzgün əməl edilməsindən asılıdır. Səpin optimal vaxtdan tez və ya gec aparıldıqda məhsuldarlıq kəskin surətdə azalır. Çoxsaylı elmi araşdırmalar sübut etmişdir ki, (Ağayev H.C, s.74) dağlıq ərazilərdə payızlıq taxıl səpini avqustun 25-dən sentyabrın 15-dək, dağətəyi ərazilərdə sentyabrın 20-dən oktyabrın 10-dək, aran rayonlarında isə oktyabrın 15-dən sonunadək aparıldıqda yaxşı nəticələr verir, Ümumiyyətlə səpin elə bir vaxtda aparılmalıdır ki, payızlıq taxıllar qış şaxtaları düşənədək kəlləmə fazasında olsun. Əks halda bitkilər xarici amillərin təsirinə məruz qalar ki, bu da məhsuldarlığın azalmasına səbəb olar.

Bitkilərin böyümə və inkişafının təmin edilməsi üçün yüksək aqrofonun yaradılması vacib amillərdəndir. Payızlıq buğdanın qışa davamlılığını, xəstəliklərə qarşı müqavimətini artırmaq üçün torpağa fosforlu gübrələrin verilməsi onların vacibdir. Bu gübrələrin 70-80%-nin şum altına, qalan hissəsinin isə yemleme kimi verilməsi məqsədə uyğun hesab edilir. Gübrə verildikdən torpağın kartoqrammasını və hər bir sortun bioloji xüsusiyyətlərini nəzərə almaq lazımdır.

Azərbaycan şəraitində taxıl bitkiləri vegetasiya müddətində bir sıra xəstəliklərə tutulur. Bu xəstəliklərdən ən geniş yayılanları buğdada berk və toz sürmə, qonur, sarı və xətlili ras xəstəlikləri, unlu şəh, kök cürümləri, hellintosporioz və s. -dir. Bu xəstəliklər bitkilərdə fizioloji və biokimyəvi proseslərə mənfi təsir göstərərək məhsuldarlığın aşağı düşməsinə səbəb olur. Taxıl bitkilərinin xəstəlikləri bir neçə qrupa bölünür; göbələk xəstəlikləri və ya mikoz, bakterial xəstəliklər və ya bakteriozlar, virus xəstəlikləri (Quliyev S.V., Mustafayeva S., Məmmədov M., s.32)

Bizim fəaliyyət göstərdiyimiz "Taxıl və paxlalı bitkilər" sahəvi laboratoriyasının genetik ehtiyatlar fondunun kolleksiya pitomnikində berk və yumşaq buğdanın, arpa və çovdarın, eyni zamanda yabani formaların 300-ə qədər formaları əkilib becərilir. Taxıl əkilən sahəmizdə aprobeasiya apararaq sahəmizi təmiz saxlamağa çalışırıq.

Biz səpin üçün toxumları təmizlik və cücərmə qabiliyyətinə görə dövlət standartlarının tələblərinə cavab verən yüksək kondisiyaya çatdırırıq. Bitkilərin şaxtaya, yatmaya və xəstəliklərə qarşı davamlılığını artırmaq üçün sahəyə səpinlə fosfor və kalium gübrələri veririk. Bizim genetik ehtiyat fondumuzun kolleksiya pitomnikinə səpdiyimiz sahəmizdə Dikotan 45 preparatı ilə 2 dəfə çiləmə aparmışıq və nəticədə yüksək nəticələr almışıq.

Ədəbiyyat

1. Ağayev H.C. Aqronomun məlumat kitabı. Bakı, 1989, 240 s.
2. Quliyev Ş.V., Mustafayeva S.İ. Taxılçılıq, Bakı, 1983

НЕКОТОРЫЕ АГРОТЕХНИЧЕСКИЕ МЕРОПРИЯТИЯ ПРИ ВЫРАЩИВАНИИ ЗЕРНОВЫХ КУЛЬТУР

**Проф. Курбанов Фируддин Гаджи оглы, Ст.н.сот. Ашрафова Халида Аскер кызы,
Ст.н.сот. Аллазов Шохрат Магамед кызы**

Резюме

Создание высокого агрофона, своевременное и правильное выполнение всех сельскохозяйственных мероприятий, имеет важное значение в повышение продуктивности зерновых культур. Выращивание пшеницы- это процедура достаточно сложная и ответственная. При выращивании пшеницы, большое значение имеет своевременное проведение пахоты с боронованием и уплотнением почвы кольчато-шпоровыми катками.

Для получения положительного результата от подкормки озимой пшеницы в фазе весеннего кущения следует учесть два важных фактора; правильное установление минерального удобрения и подборка соответствующей формы азота в нем.

AGROTECHNIKAL MEASURES IN THE CULTIVATION OF CEREALS

Prof. Qurbanov Firuddin Haji, Scien.tif. Ashrafova Xalida Asgar

Scien.tif. Allazov Shohrat Mahammad

Summary

Agrotechnical measures play a major role in the cultivation of grain. In autumn crops should plow in October, grind, grind land, in late October, the eve of November is held. The bulkheads are softened by the grooves of the ground. We supply sause and phosphorus and calcium fertilizers to increase grain resistance.

In the early spring, we provide nitrogen fertilizer to eliminate soil nitrogen deficiencies. This is also due to an increase in gluten in the world.

Rəyçi: dosent Allahverdiyev Elxan

ADAU-nun Taxıl və paxlalı bitkilər sahəsi laboratoriyasının 17 yanvar 2023-cü il tarixli iclasın 09 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 24 yanvar 2023-cü il